

doi: 10.3935/rsp.v25i1.1497

## **REZULTATI GAP ANALIZE**

**Nenad Karajić, Lidija Japec i Mirna Krivokuća**

Zagreb, WYG Savjetovanje, 2017., 256 str.

## **PRIRUČNIK ZA VIJEĆA I PREDSTAVNIKE NACIONALNIH MANJINA**

**Lidija Japec (ur.)**

**Ljubomir Mikić, Lidija Japec, Nenad Karajić, Mario Protulipac, Tomislav Sevečan i Tatjana Tihomirović**

Zagreb, WYG Savjetovanje, 2017., 104 str.

Važan dio socijalne politike je i zaštita ljudskih i manjinskih prava. Hrvatska je preuzela obvezu zaštite ljudskih i manjinskih prava svojim članstvom u UN-u, najvažnije organizacije u sustavu zaštite ljudskih prava. Visoki standardi zaštite ljudskih prava i obveze utvrđene međunarodnim ugovorima te zakonodavstvo EU-a nameću obvezu poštovanja prava pojedinaca i u sklopu toga prava pripadnika manjinskih skupina. Manjinska prava samo su dio ukupnog sustava ljudskih prava i u Europi i u svijetu ne postoji njihovo jednoobrazno rješavanje. Slijedom navedenog, nema jednoznačne definicije nacionalne manjine. Tako se u raznovrsnim međunarodnim dokumentima spominju etničke, religijske, rasne i druge manjine, ali s vrlo različitim problemima, mogućnostima i pravima koje te skupine imaju. Hrvatska je većinu mjerila ugradila u svoje zakonodavstvo, ali kada je riječ o pravima nacionalnih manjina, nepovoljno i zahtjevno gospodarsko i socijalno stanje u prvom desetljeću njezine samostalnosti obilježeno je značajnim jazom između normativnog i stvarnog stanja. Ujedno, uslijed

određenih slabosti, pravno-institucionalni okvir zaštite manjinskih prava i popis priznatih nacionalnih manjina mijenjani su od samostalnosti Hrvatske do danas više puta. Stanje se značajno poboljšalo početkom demokratskih promjena 2000. i pojačanim naporima vlasti da se Hrvatska snažnije uključi u međunarodnu zajednicu. Tako su stvoreni uvjeti koji bi trebali omogućiti da manjine stvarno ostvaruju prava koja im pripadaju. Potrebno je podsjetiti kako su prvi izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina održani su 2003./2004. godine. Te je izbore obilježio slab odaziv birača, a popraćeni su s razmjerno brojnim organizacijskim i komunikacijskim poteškoćama. Naredni izbori održani su 2007., 2011. i 2015. godine.

U želji poboljšanja položaja nacionalnih manjina, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, uz pomoć sredstava iz EU programa IPA 2012, Pomoć u tranziciji i jačanje institucija inicirao je i sufinancirao projekt »Potpora vijećima nacionalnih manjina na lokalnoj razini«. Projekt su zajednički proveli WYG Savjetovanje i Teched Savjetodavne usluge. Skupina istraživača Nenad Karajić, Lidija Japec i Mirna Krivokuća pripremili su »Finalnu sintezu rezultata integrirane GAP analize« posvećenu provedbi projekta te predložili više mjera za poboljšanje stanja. Osnovni cilj i svrha projekta je da se putem GAP analize postigne širi uvid u aktualnu pripremljenost i mogućnosti vijeća i predstavnika nacionalnih manjina za korištenje zajamčenih prava i sloboda koja im Republika Hrvatska osigurava posebnim zakonima i programima usmjerenima na zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Predmet GAP analize jest opis uloge i procjena kapaciteta vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Opći cilj GAP analize jest procjena kapaciteta i mogućnosti

vijeća i predstavnika nacionalnih manjina za ostvarivanje njihove zakonom predviđene uloge na lokalnoj i područnoj razini te prikaz odstupanja sadašnjeg stanja u odnosu na željeno stanje. Analiza je usmjerena na tri područja djelovanja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, i to na praćenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina na lokalnoj i područnoj razini, aktivno sudjelovanje u predlaganju, oblikovanju i provedbi lokalnih razvojnih politika i politika usmjerenih na zaštitu ljudskih prava i prava nacionalnih manjina te aktivno povezivanje s najvažnijim dionicima lokalnog razvoja i sudjelovanje u razvojnim procesima zajednice.

Projekt obuhvaća provedbu istraživačko-analitičkih i edukacijskih aktivnosti te aktivnosti izrade, uspostave i testiranja internetskog mrežnog sučelja za praćenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Riječ je o vrlo sveobuhvatnoj i utemeljenoj analizi problema koji ograničavaju provedbu zakonskih odredbi. Pritom se ističu nedovoljna aktivnost i motiviranost pripadnika nacionalnih manjina za ostvarivanje vlastitih prava, nezadovoljavajuće razumijevanje lokalnih vlasti za prihvaćanje civilnog sektora i vijeća nacionalnih manjina te neispunjavanje njihovih obveza prema vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina.

U analizi pravno-institucionalnog okvira zaštite manjina te Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, autori navode kako su namjere zakonodavca bile usmjerene na postizanje dva općenita cilja, i to *sveobuhvatnost* – željelo se Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (UZPNM) cjelovito obuhvatiti i regulirati prava i slobode nacionalnih manjina, te *primjenu visokih međunarodnih standarda zaštite* – u nove zakone nastojalo se ugraditi najviše pravne standarde zaštite nacionalnih manjina i ostvarivanja manjinskih

prava. Najveći uočeni problemi i ograničenja u provedbi zakonskih odredbi od strane tijela državne uprave odnose se na nedovoljni kapacitet i/ili spremnost nekih tijela za provedbu zakonskih odredbi vezanih uz položaj i prava nacionalnih manjina te nedovoljno zanimanje tijela lokalne i regionalne samouprave za suradnju s vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina. Ipak, jasno se očituju apatičnost i nedovoljna motiviranost pripadnika nacionalnih manjina, odnosno njihovih organizacija i predstavnika da aktivno poboljšaju položaj nacionalnih manjina. Poteškoće stvara i arbitrarno tumačenje pa čak i miješanje u primjenu zakona, što sve čini zaštitu manjinskih i ljudskih prava vrlo osjetljivim i nedovršenim demokratskim projektom u Hrvatskoj. Nadalje, većinski narod, ali i manjine još se nisu prilagodile kulturi temeljenoj na manjinskim pravima, a političku klimu općenito obilježavaju nedovoljna privrženost demokratskim postupcima, ljudskim pravima i prihvaćanju različitosti.

Projekt je ostvaren pomoću kvalitativnih i kvantitativnih istraživačkih metoda i tehnika. Kvalitativno istraživanje obavljeno je sa sedam dubinskih intervjua te su provedene tri fokus grupe s predstavnicima županijskih i gradskih koordinacija vijeća nacionalnih manjina. Ovisno o dostupnosti predstavnika i članova vijeća nacionalnih manjina, čelnika jedinica lokalne/područne i regionalne samouprave te organizacija civilnog društva u odabranom uzorku primijenjeni su raznovrsni pristupi poput *online* ankete, neposrednog anketiranja »licem u lice«, anketiranja s poštanskim povratom upitnika te telefonskog ispitivanja. Ukupno je prikupljeno 356 ispravno popunjenih upitnika. Realizirani uzorak vijeća i predstavnika nacionalnih manjina obuhvatio je 152 vijeća i 91 predstavnika nacionalnih manjina (odnosno ukupno 243 osobe), što je više od polovice svih konstituiranih vi-

jeća i izabranih predstavnika nacionalnih manjina na izborima 2015. godine. Jedinice lokalne/područne i regionalne samouprave ispunile su 64 upitnika, a organizacije civilnog društva 49 upitnika.

Analiza rezultata empirijskog istraživanja iz perspektive dionika pokazuje kako više od polovice predstavnika organizacija civilnog društva i jedinica lokalne područne i regionalne samouprave navodi osrednji ili znatan doprinos Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina na poboljšanje položaja nacionalnih manjina u lokalnoj zajednici. Pritom članovi organizacija civilnog društva doprinos navedenog zakona procjenjuju manje značajnim u odnosu na čelnike jedinica samouprave. Istraživanje je nadalje pokazalo kako vijeća i predstavnici nacionalnih manjina u većoj mjeri vode formalnu evidenciju (nešto manje od trećine ispitanih) o pritužbama s kojima im se obraćaju pripadnici nacionalne manjine koju predstavljaju, dok jedinice samouprave to čine znatno rjeđe (tek u 11% slučajeva).

Pored izrazito velikog broja pritužbi zbog diskriminacije ili kršenja manjinskih prava upućenih vijećima predstavnika nacionalnih manjina u posljednjih godinu dana, značajan broj pritužbi podnesen je i organizacijama civilnog društva. S druge strane, tek je 6% ispitanih predstavnika lokalne/područne i regionalne samouprave navelo kako su se im se obratili pripadnici nacionalnih manjina zbog pritužbi za diskriminaciju ili kršenje manjinskih prava. Tako se zbog pritužbi u vezi diskriminacije ili kršenja manjinskih prava, pripadnici nacionalnih manjina i članovi njihovih vijeća mnogo češće obraćaju organizacijama civilnog društva, a znatno manje jedinicama samouprave. Prema mišljenju ispitanih predstavnika vijeća nacionalnih manjina i organizacija civilnog društva, manjinsko pravo koje se poštuje u najmanjoj mjeri je

pravo na zastupljenost u upravnim i pravosudnim tijelima. Prema mišljenju ispitanih čelnika jedinica samouprave, od svih prava nacionalnih manjina u lokalnoj zajednici najmanje se poštuje pravo pristupa sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja na jeziku i pismu nacionalne manjine.

Svi ispitanici iz vijeća nacionalnih manjina iskazali su razmjerno visoku razinu upoznatosti i informiranosti, pri čemu su bili nešto bolje obaviješteni o društvenom, političkom i manjinskom kontekstu nego o zakonskom okviru svojih institucija. U cjelini, oni su bolje informirani od predstavnika nacionalnih manjina što je vjerojatno učinak boljih organizacijskih, kadrovskih, radnih i materijalnih uvjeta djelovanja vijeća u odnosu na slabije mogućnosti individualnih predstavnika nacionalnih manjina.

Jedinice samouprave koje su otvorenije za suradnju s civilnim sektorom, otvorenije su i za suradnju s vijećima nacionalnih manjina. Više od četiri petine ispitanih predstavnika vijeća nacionalnih manjina izvršava svoje obveze prema jedinici samouprave tako što redovito podnose plan i program rada, financijski plan te završne račune nadležnim tijelima samouprave. Vijeća izvršavaju navedene obveze statistički značajno više u odnosu na predstavnike nacionalnih manjina. Više od tri petine ispitanih vijeća predstavnika tijekom aktualnog mandata predlagalo je tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine te aktivno sudjelovalo na sjednicama u postupcima odlučivanja o pitanjima od važnosti za nacionalne manjine. Njihova najmanje zastupljena aktivnost jest provedba nadzora i/ili poduzimanje mjera protiv neprimjerenog i nezakonitog postupanja tijela jedinice samouprave u vezi zakonom zajamčenih prava i sloboda nacionalnih manjina. Posebno je važna opremljenost i osposobljenost dio-

nika, pri čemu je statistički potvrđeno kako je učinkovitost bolja ako osim formalne opremljenosti i aktivnosti vijeća predstavnika, postoji i spremnost na suradnju jedinica samouprave s nacionalnim manjinama i njihovim vijećima.

Provedeno istraživanje pokazuje da se u postizanju boljih učinaka, sama vijeća i predstavnici nacionalnih manjina moraju više okrenuti potpunijem poznavanju i primjeni važećih odredbi vezanih uz njihovo svakodnevno djelovanje. To podrazumijeva redovito dostavljanje statuta, financijskih planova i završnih računa nadležnim tijelima jedinica samouprave, kao i sustavno razvijanje potrebe za većim razumijevanjem institucije vijeća među pripadnicima nacionalnih manjina i manje aktivnim članovima vijeća. Nadalje, potrebno je pojačati međusobnu suradnju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, poticati suradnju kroz koordinacije nacionalnih manjina te usklađeno i trajno raditi na povećanju aktivnosti i zanimanja pripadnika nacionalnih manjina za ostvarenje svojih prava.

Više od tri petine članova organizacija civilnog društva navodi kako jedinice samouprave ne koriste savjetodavne usluge predstavnika i vijeća nacionalnih manjina u dovoljnoj mjeri, četvrtina ih smatra kako se takve usluge osrednje koriste, a tek ih približno sedmina vjeruje da se savjetodavne usluge vijeća nacionalnih manjina koriste u značajnoj mjeri. Gotovo četiri petine ispitanih čelnika jedinica samouprave i članova organizacija civilnog društva potvrđuje prihvaćenost vijeća predstavnika nacionalnih manjina od strane jedinica lokalne ili regionalne samouprave.

Što se tiče iskustva u obnašanju mandata vijeća predstavnika nacionalnih manjina, više od polovice ispitanih ima to iskustvo. Statistički značajnu razliku u broju dosadašnjih mandata vijeća i predstavnika

utvrdilo se s obzirom na samoupravnu razinu. Na općinskoj razini najveći je udio članova koji po prvi put obnašaju mandat vijeća i predstavnika, dok je na županijskoj razini zamjetno veći udio onih s iskustvom u obnašanju tog mandata. Iako većina ispitanih ima iskustva s mandatom vijeća i predstavnika, manje od trećine obnaša trenutno neku od ostalih savjetodavnih, predstavničkih ili izvršnih funkcija na državnoj, područnoj ili lokalnoj razini.

Više od četiri petine ispitanih čelnika jedinica samouprave izjavljuje kako u pripremi prijedloga općih akata kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina jedinica samouprave često ili uvijek traži od vijeća i predstavnika nacionalnih manjina mišljenje i/ili prijedloge, obavještava ih o sjednicama na kojima se raspravlja o pitanjima koja su od značaja za nacionalne manjine te im dostavlja materijale s takvih sjednica. Na razinu uključivanja vijeća predstavnika nacionalnih manjina u predlaganje i provođenje politika vezanih za nacionalne manjine u manjoj mjeri utječe njihova formalna opremljenost i učinkovitost, a znatno više otvorenost i spremnost na suradnju jedinica samouprave s vijećima i civilnim sektorom.

Za više od 70% jedinica samouprave ne postoji prepoznatljiv ili u određenim obilježjima osobit način komunikacije s vijećima predstavnika nacionalnih manjina. Gotovo polovica ispitanih čelnika jedinica samouprave komunicira s vijećima i predstavnicima najčešće osobnim susretima, odnosno usmenom komunikacijom, trećina se služi telefonom ili mobilnim uređajem, dok to oko šestine najčešće obavlja elektronskim i pisanim putem. Istraživanje je pokazalo sklonost vijeća i predstavnika da se jedinicama samouprave u većoj mjeri obraćaju radi traženja informacija ili savjeta te zbog davanja prijedloga ili savjeta, dok se organizacijama civilnog društva

više obraćaju radi upućivanja pritužbi zbog diskriminacije ili kršenja manjinskih prava.

Najveći broj ispitanih članova vijeća smatra kako je bila izuzetno dobra dosadašnja suradnja s predstavnicima i vijećima nacionalne manjine koju predstavljaju te s udrugama nacionalnih manjina, dok misle kako nije bila dobra dosadašnja suradnja s Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora. Članovi organizacija civilnog društva u najvećoj su mjeri zadovoljni suradnjom s tijelima jedinice samouprave, dok su u najmanje zadovoljni suradnjom s koordinacijama vijeća nacionalnih manjina. Predstavnici jedinica samouprave u najvećoj su mjeri zadovoljni suradnjom s civilnim sektorom, a najmanje su zadovoljni s Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora. Općenito, što je učestalija suradnja organizacija civilnog društva i vijeća, to je ona i kvalitetnija.

Polovica ispitanih članova vijeća izjavilo je da sudjeluje, a druga polovica kako ne sudjeluje u radu neke koordinacije vijeća nacionalnih manjina. Gotovo tri četvrtine ispitanih članova vijeća smatra kako ih manjinske udruge i ostale organizacije civilnog društva prihvaćaju kao bitnog partnera na lokalnim projektima usmjerenima na razvoj zajednice. Iako je gotovo tri četvrtine ispitanih članova vijeća navelo kako ih manjinske udruge i ostale organizacije civilnog društva prihvaćaju kao važne partnere na lokalnim projektima usmjerenima na razvoj zajednice, tek je njih nešto više od četvrtine tijekom sadašnjeg mandata surađivalo s organizacijama civilnog društva na projektima lokalnog karaktera.

Imajući u vidu složeni nacrt obavljenog istraživanja, može se najopćenitije zaključiti kako u ovome trenutku, i petnaestak godina nakon primjene Ustavnog zakona, ima znatno više ograničavajućih čimbenika

od onih koji bi olakšali njegovu provedbu i pomogli u njegovom poštovanju. To, naravno, ne znači kako ne postoji određeni napredak u vremenu od kada su izabrana vijeća i predstavnici nacionalnih manjina, a zakon se počeo primjenjivati. Ovo kvalitetno i sveobuhvatno istraživanje jasno pokazuje da je za učinkovitu primjenu i provedbu Ustavnog zakona nužna pojačana aktivnost pripadnika nacionalnih manjina te njihova bolja povezanost s vijećima i predstavnicima, kao i povezanost vijeća s organizacijama civilnog društva. Osim toga, uspješno i učinkovito prihvaćanje institucije vijeća i predstavnika od jedinica samouprave, bitan je preduvjet prihvaćanja pripadnika nacionalnih manjina među članovima šire lokalne zajednice. Stoga su presudni povećana aktivnost i stalna suradnja svih kategorija sudionika na lokalnoj razini kao djelotvoran način izravnog utjecaja na stavove i ponašanje te na osjetljivost prema pitanjima prava i sloboda nacionalnih manjina. Studija sadrži mnoge korisne preporuke za poboljšanje stanja i visoko postavlja letvicu drugim sličnim budućim istraživanjima.

Rezultati GAP analize prevedeni su na engleski jezik (eng. *GAP Analysis Results*) i objavljeni u nakladi od 100 primjeraka.

Na temelju izloženih rezultata istraživanja »GAP analiza kapaciteta i potreba vijeća nacionalnih manjina«, ostvarenog 2016. godine u okviru IPA projekta, veća skupina autora i urednica Lidija Japec pripremili su »Priručnik za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina«. Svrha priručnika je obučiti vijeća i predstavnika za informiranije i učinkovitije djelovanje u javnom životu vlastitih lokalnih zajednica. Iz provedenog istraživanja očito je da usprkos četiri izborna ciklusa manjinskih izbora, vijeća i predstavnici nacionalnih manjina još uvijek nisu dovoljno vidljivi i prepoznati u vlastitim sredinama, što je nužan preduvjet



za njihovo učinkovito djelovanje. Priručnik pojašnjava načela strateškog razvoja, najvažnije pojmove praćenja i evaluacije provedbe projekata i strateških dokumenata te korištenje komunikacijskih kanala i ostvarivanje partnerstva s drugim dionicima u zajednici. Za učinkovitije praćenje provedbe Ustavnog zakona, pripremljena je web aplikacija kojom će se vijeća i predstavnici moći koristiti u narednom razdoblju, a podrobne upute za njezinu upotrebu sastavni su dio priručnika.

Priručnik se sastoji od četiri dijela. Prvi, uvodni, dio sadrži pregled vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Pravo na izbor vijeća i predstavnika nije u potpunosti iskorišteno u svim izbornim jedinicama niti u jednom od četiri kruga izbora najčešće stoga što nije bilo kandidata ili nije bilo odgovarajućeg odaziva birača. Kako se radi o pravu, ali ne i o obavezi, važna je motiviranost pripadnika nacionalnih manjina za isticanje kandidata i izlazak na izbore. Unatoč tome što je dovoljan samo jedan glas da predstavnik ili član vijeća bude izabran, brojnost birača doprinosi jačanju legitimnosti izabranih. Na izborima 2015. godine došlo je do neznatnog povećanja izlaznosti, pa iako ukupan broj aktivnih birača sporo raste, očigledno je da su gotovo posvuda udruge i pripadnici nacionalnih manjina postali aktivniji u mobiliziranju biračkog tijela i predlaganju kandidata.

Drugi dio priručnika izlaže zaštitu prava nacionalnih manjina i važeći zakonodavni okvir. Manjinska prava čine sastavni dio širokog spektra ljudskih prava i predstavljaju određenu nadgradnju nad temeljnim ljudskim pravima i slobodama. Temeljna ljudska prava i slobode su univerzalne ljudske vrijednosti, odnosno prava i slobode zajamčeni svakom čovjeku, pa tako i pripadnicima nacionalnih manjina. Tako se opća načela i mehanizmi zaštite temeljnih ljudskih prava primjenjuju i na zaštitu

pripadnika nacionalnih manjina te posebnih manjinskih prava. Razvoj suvremenog međunarodnog sustava i instrumenata ljudskih prava isključivo posvećenih zaštiti posebnih manjinskih prava i sloboda pojačao se početkom 1990-ih u najvećoj mjeri potaknut međuetničkim i međunacionalnim sukobima koji su izbili uslijed raspada višetetničkih država. Prava pripadnika nacionalnih manjina određena su i zajamčena brojnim međunarodnim instrumentima zaštite ljudskih prava, i to međunarodnim ugovorima, neugovornim aktima i dokumentima brojnih međunarodnih organizacija te općeprihvaćenim i široko uvriježenim međunarodnim običajima zaštite ljudskih prava, odnosno međunarodnim običajnim pravom. Republika Hrvatska Ustavom jamči ravnopravnost građana koji pripadaju nacionalnim manjinama s pripadnicima većinskog naroda. Ustav određuje kako se ravnopravnost i zaštita prava nacionalnih manjina uređuje ustavnim zakonom. Pripadnicima svih nacionalnih manjina jamči se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno služenje svojim jezikom i pismom i kulturna autonomija. Ustav ujedno navodi i mogućnost da se pripadnicima nacionalnih manjina, pored općeg biračkog prava, zakonom osigura pravo izbora svojih zastupnika u Hrvatski sabor. Ostvarivanje i zaštita prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj sveobuhvatno su određeni Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Ostvarivanje manjinskih prava koja su uređena UZPNM-om podrobno je razrađeno posebnim zakonima koji su u cijelosti posvećeni zaštiti i ostvarivanju pojedinih prava nacionalnih manjina te ostalim zakonima.

Savjetodavna uloga i sudjelovanje vijeća i predstavnika u lokalnom razvoju pojašnjavaju se u trećem dijelu priručnika. Vijeća nacionalnih manjina bitan su partner lokalnoj i regionalnoj samoupravi i zajedno

s njima predlažu i provode raznovrsne mjere lokalne politike, u mnogim područjima, posebice obrazovne, socijalne i zdravstvene prirode. Unatoč financijskoj ovisnosti i prilično ograničenim ovlastima, na izabranim je predstavnicima i vijećima nacionalnih manjina obveza angažiranja na zaštiti kulturne autonomije svoje manjinske zajednice, ali i aktivnog sudjelovanja kod donošenja odluka lokalne vlasti koje utječu na svakodnevni život pripadnika manjina. Razvojem kvalitetnijeg i strateškog partnerskog odnosa postigli bi se mnogobrojni pozitivni učinci u pogledu unaprjeđenja djelotvornosti manjinskih institucija do stvaranja održivih sustava i modela u lokalnim zajednicama povezanih s potrebama i problemima manjina. Autori naglašavaju kako je za kvalitetno funkcioniranje vijeća i rad predstavnika nacionalnih manjina potrebno uspostaviti odgovarajuću komunikaciju između članova vijeća i predstavnika, ali su podjednako važni i kvalitetni odnosi s vanjskim dionicima. Dobra komunikacija potrebna je za ostvarivanje ciljeva vijeća i predstavnika, uspješnu izgradnju njihove prepoznatljivosti u javnosti i osiguranju utjecaja na donositelje odluka na lokalnoj i regionalnoj razini. Za ostvarivanje uspješne dvosmjerne komunikacije usmjerene na različite skupine dionika u priručniku se daje vrlo koristan pregled prednosti i nedostataka pojedinih komunikacijskih kanala. Također su prikazani brojni primjeri dobre prakse koji jasno pokazuju da se učinkovitost i uspješnost u poboljšanju položaja nacionalnih manjina ipak mogu postići, u međusobnoj suradnji predstavnici nacionalnih manjina mogu se bolje upoznati i učiti jedni od drugih.

U četvrtom, završnom, dijelu priručnika pod nazivom »Praćenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina« pojašnjava se upotreba web aplikacija. Dosašnji sustav praćenja provedbe Ustav-

nog zakona obuhvaća više aktivnosti i dokumenata, među ostalim Vladino izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu. Za prikupljanje podataka od nadležnih ministarstava i drugih nadležnih tijela za provedbu Ustavnog zakona te izradu objedinjenog izvješća zadužen je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Unatoč sveobuhvatnosti godišnjih izvješća o provedbi, navedeni Ured namjerava dodatno osigurati povratne informacije s lokalne razine i to neposredno od članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina putem standardiziranog upitnika na mrežnoj stranici, pa se u Priručniku na vrlo razumljiv i pristupačan način pojašnjava web sučelje za praćenje provedbe Ustavnog zakona.

U cjelini, obje spomenute publikacije vrlo utemeljeno i znalački razmatraju složenu problematiku i daju jasne prijedloge mogućeg poboljšanja djelovanja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Poštovanje tih prava i njihovo puno ostvarivanje jedna je od važnih odrednica postizanja vladavine prava u Hrvatskoj, koja usprkos četvrtini stoljeća hrvatske samostalnosti, još uvijek nije na potrebnoj razini.

Predrag Bejaković  
Institut za javne financije, Zagreb